

ABŞ TARİFLƏRİ VƏ AZƏRBAYCANA İDXAL

Amerika Birləşmiş Ştatları (ABŞ) hökuməti “qarşılıqlı” tarif siyasəti çərçivəsində yeni bir yanaşma tətbiq edərək, Azərbaycan Respublikası da daxil olmaqla bir sıra ölkələrdən idxal edilən mallara on faiz dərəcəsində idxal gömrük rüsumu müəyyən etmişdir. ABŞ mallarına yüksək rüsum tətbiq etməyən, Azərbaycan kimi, ölkələrə münasibətdə “ən aşağı” və ya “baza” tarifi kimi xarakterizə edilən həmin tarif dərəcəsi Prezident Trump tərəfindən elan edilmiş daha geniş tarif rejiminin tərkib hissəsi olmaqla 2025-ci ilin aprel ayının ilk həftəsindən qüvvəyə minmişdir.

Açıq şəkildə qeyd olunmuşdur ki, Azərbaycan mənşəli mallara tətbiq edilən on faizlik rüsum, qarşılıqlı tarif prinsipinə əsasən, ABŞ məhsullarına qarşı Azərbaycan Respublikası tərəfindən tətbiq olunan rüsumlara uyğun olaraq müəyyən edilmişdir. Bu, öz növbəsində, Azərbaycan tərəfindən ABŞ-dan idxal edilən məhsullara da eynilə on faiz dərəcəsində gömrük rüsumu tətbiq edilib-edilmədiyi sualını doğurmuşdur.

2025-ci ilin aprel ayına olan məlumata əsasən, Azərbaycan tərəfindən xüsusilə ABŞ mənşəli idxal mallarına münasibətdə müstəsna və ya yeni on faiz dərəcəsində rüsum müəyyən edilməmişdir. Əksinə, idxal edilən ABŞ mənşəli mallara hal-hazırda Azərbaycan Respublikasının qeyri-imtiyazlı ticarət tərəfdaşlarına şamil edilən standart idxal rüsumları tətbiq edilməkdədir. Azərbaycan Ümumdünya Ticarət Təşkilatının üzvü olmasa da, bəzi ikitərəfli istisnalar olmaqla, ayrı-ayrı ölkələrə fərqli rüsumlar tətbiq etmədən vahid gömrük tarif siyasəti həyata keçirir. Respublikanın gömrük tarif sistemi 2018-ci ildə yenidən formalaşdırılaraq, tarif dərəcələri sıfır, beş və on beş faiz səviyyəsində müəyyən edilmişdir.

Azərbaycan Respublikasında gömrük rüsumları Nazirlər Kabinetinin müvafiq Qərarları, 22 aprel 1998-ci il tarixli 91 nömrəli Qərar (“İdxal-ixrac əməliyyatları üzrə gömrük rüsumlarının dərəcələri haqqında”) və 17 noyabr 2017-ci il tarixli 500 nömrəli Qərar (“Xarici iqtisadi fəaliyyət mal nomenklaturası və idxal-ixrac gömrük rüsumlarının dərəcələri haqqında”), əsasında tənzimlənir. Bu Qərarlar Gömrük Məcəlləsi və “Gömrük tarifi haqqında” Qanuna əsasən qəbul olunmuş və mallar üzrə ətraflı tarif cədvəlini müəyyən etmişdir.

Qeyd olunmalıdır ki, on faiz dərəcəsi Azərbaycan Respublikasının tarif cədvəlində ayrıca və vahid tarif kimi nəzərdə tutulmamışdır; lakin bu rəqəm ABŞ məhsullarına tətbiq olunan orta rüsum göstəricisini təqribən əks etdirə bilər. Belə ki, ABŞ-dan Azərbaycana ixrac olunan bir sıra məhsullar (məsələn, ağır texnika və sənaye avadanlıqları) ya gömrük rüsumundan azaddır, ya da onlara aşağı dərəcəli rüsum tətbiq edilir. Digər məhsullar (məsələn, bəzi istehlak malları və ərzaq məhsulları) üzrə isə tarif cədvəlinə uyğun olaraq 15 faiz dərəcəsində idxal gömrük rüsumu tətbiq olunur.

ABŞ-a münasibətdə xüsusi rüsum müəyyən edən və ya bu ölkəni ayrıca sadalayan heç bir normativ akt mövcud deyildir. Bunun əvəzinə, ABŞ mənşəli məhsullar digər qeyri-imtiyazlı idxal malları kimi, mal kateqoriyasına əsaslanan rüsumlara tabedir. Məsələn, ABŞ-dan idxal edilən texniki avadanlıq və ya maşın, əgər investisiya təşviq olunan kateqoriyaya daxildirsə, gömrük rüsumundan azad ola bilər.

Hazırda qüvvədə olan tarif sistemi 2018-ci ilin yanvar ayından etibarən tətbiq olunmağa başlayıb və 2025-ci ildə də qüvvədədir. Bunun müqabilində, ABŞ-ın on faizlik yeni tarifi 2025-ci ilin aprel ayından tətbiq olunmağa başlamışdır. Lakin Azərbaycan tərəfindən indiyə qədər buna qarşılıq verən heç bir cavab tədbiri görülməmişdir. Azərbaycanın idxal gömrük rüsumlarında istənilən dəyişiklik yalnız Nazirlər Kabinetinin 500 nömrəli Qərara ediləcək dəyişikliklərlə həyata keçirilə bilər.

Hazırda ABŞ-dan idxal edilən bütün mal kateqoriyaları Respublikanın yuxarıda qeyd olunan standart tarif dərəcələrinə əsasən müəyyən edilir. ABŞ mənşəli mallara münasibətdə ayrıca və ya xüsusi yeni rüsum (tarif) siyahısı mövcud deyildir. Təcrübədə ABŞ-dan Azərbaycana ixrac edilən malların

əksəriyyətini sənaye avadanlıqları, maşınlar, nəqliyyat vasitələri və kənd təsərrüfatı məhsulları təşkil edir. Məsələn, kapital malları və neft-qaz sektoru üçün nəzərdə tutulan texnika rüsumdan azaddır və ya aşağı dərəcəli rüsum tətbiq olunur. Digər tərəfdən, ərzaq məhsulları və istehlak mallarına (ABŞ məhsulları daxil olmaqla) yerli istehsalçıların qorunması məqsədilə 15 faiz dərəcəsində idxal gömrük rüsumu tətbiq olunur.

Azərbaycanın bəzi ölkələrlə sərbəst və ya tərcihli ticarət sazişləri mövcuddur. Məsələn, 2021-ci ildən bəri qüvvədə olan Azərbaycan və Türkiyə Respublikaları arasındakı tərcihli ticarət sazişi bəzi mallara münasibətdə rüsumların azaldılmasını nəzərdə tutur. Lakin, ABŞ-la Azərbaycan arasında belə bir saziş mövcud olmadığı üçün ABŞ məhsulları heç bir güzəştli rüsumlardan faydalanmır. Bununla belə, onlara əlavə rüsum tətbiq olunmur – Azərbaycanın gömrük siyasəti əsasən bütün ticarət tərəfdaşlarına bərabər şəkildə tətbiq edilir, ona dəyişikliklər isə hər ölkə üzrə xüsusi fərdi rüsumlar müəyyən edilmədən, aparılan genişmiqyaslı tarif islahatları nəticəsində həyata keçirilir.

Azərbaycan və ABŞ arasında mövcud ticarət dövriyyəsinin ümumi həcmi nisbətən az olduğundan, yeni ABŞ tariflərinin Respublika iqtisadiyyatına təsirinin kiçik miqyaslı olacağı gözlənilir, bu hal isə qarşılıqlı cavab tədbirlərinin tətbiqinə dair zərurəti məhdudlaşdırır.

* * *

Aprəl 2025 Qanunvericilik Yeniliyi*

*Məlumat hüquqi məsləhət təşkil etmir və bunun üçün nəzərdə tutulmur

Azərbaycan Respublikası

Ətraflı Məlumat üçün:

ContactUs@Bureau28a.com

Azərbaycan Respublikası

AZ1095, Bakı

Neftçilər Prospekti, Ev 67

www.bureau28a.com

©2025 “Bureau 28a” MMC